

JAN EKECRANTZ

CONSTRUCCIÓ I RECEPCIÓ PERIODÍSTIQUES: CRÒNIQUES SOBRE LA REPÚBLICA

1. Introducció

L'evolució de l'Europa de l'Est i en el Bàltic, i, darrerament, la guerra del Golf, han actualitzat qüestions fonamentals sobre la força motriu i els canvis en el periodisme; sobre el contingut, forma i funcions. En situacions socials i polítiques excepcionals es fonen les connexions entre el periodisme i la societat, i entre el contingut i la forma. Quina és realment la relació entre el periodisme i la realitat que descriu? Com varia històricament aquesta relació i quins factors de gènere i culturals influeixen en el fenòmen? La resposta cal formular-la en termes de reproducció i producció. El periodisme reflecteix els esdeveniments, a la seva manera, i reproduceix, d'acord amb això, estructures de la societat. Però també contribueix a crear realitats socials i polítiques. Són funcions que, tant la recerca tradicional com la recerca moderna dels mitjans de comunicació, han tingut i tenen molt presents. Les perspectives històriques i comparades poden aportar nous coneixements sobre com funciona el periodisme, tant el "revolucionari" com el "normal", si volem utilitzar la famosa distinció de Thomas Kuhn.

En el pla de recerca comparada que estem desplegant, intentem esclarir aquestes qüestions mitjançant l'estudi dels relats periodístics apareguts en diverses situacions històriques. Una d'aquestes situacions és la Segona República Espanyola. Comparem, entre d'altres, les següents coses:

- els relats espanyols i estrangers, especialment els suecs.
- descripcions periodístiques i altres descripcions de la realitat.
- diversos gèneres: notícies i reportatges.

En realitat es tracta d'una comparació entre dues cultures periodístiques

i entre dues societats. La societat de la República i la "folkhemmet" sueca (la "casa del poble", meta política socialdemòcrata, anomenada posteriorment "el model suec") que durant els decennis de 1920 i 1930 s'estava organitzant.

En aquest article exposo alguns dels punts de partida teòrics, i dono exemples concrets de construcció periodística de la realitat. Molt sovint, són construccions fetes a diferents indrets i per persones diverses. Pressuposen, per tant, una recepció periodística, és a dir, interpretacions d'interpretacions amb diverses pressuposicions.

2. Gèneres i política

Els gèneres periodístics s'han considerat normalment com "literaris", o com categories de forma. També es poden considerar com distintes menes de "narració empírica". El periodisme és forma i contingut. Una anàlisi de mètode empíric i de contingut ens ofereix la possibilitat d'emprendre d'altres comparacions, concretament pel que fa a les èpoques, entre països i entre cròniques periodístiques i d'altres relats (com, per exemple, els sociològics o els científico-històrics). Des d'una perspectiva comparatística podem investigar, també, la tensió entre la forma i el contingut, i entre la descripció i la ideologia. Els gèneres no són mai ideològicament neutrals.

El periodisme descriu la realitat. També s'interessa pel esbargiment dels ciutadans, per les campanyes polítiques, i per moltes coses més. Les funcions es barregen, però un motiu important que empeny a la compra d'un periòdic és el d'informar-se sempre de quelcom. Aquest interès ha estat atès durant tota la història, amb estils narratius molt diferenciats.

Schudson (1978, pàg. 88 i ss.) descriu com es va desplegar el periodisme americà cap a finals de 1800. Es movia entre dos pols: fets i esbargiment. En els periodistes podien coincidir aquests dos objectius, però els diaris es descantaven vers un dels dos extrems. O bé accentuaven el model informatiu, o bé el relat de divagació ("the story"). La divisió de treball entre mitjans ha existit des d'aleshores en proporcions variables. Probablement, és una divisió característica en els països anglosaxons, com Anglaterra, amb unes capes socials de públic que són molt clares.

La distinció entre "information" i "story", tanmateix, no és tan sols una qüestió de diverses modalitats formals periodístiques. La distinció també afecta als nivells del text periodístic. Silverstone (1986), entre d'altres, ha diferenciat entre narrativa mimètica i narrativa mítica, enteses com dos nivells que es condicionen mútuament en els textos periodístics. En el primer, hom exposa una representació de la realitat. En aquest nivell hi ha el contingut informatiu del text. En el segon nivell, hom narra una història que s'adapta a la informació. El tema de la narració s'extreu del magatzem de narracions que té la nostra cultura.

Es pot dir que els diversos gèneres representen diverses estratègies dirigides, ensems, a informar i a narrar una història. Les notícies i els reportatges són dues d'aquestes estratègies per a la narració empírica, ambdues integrades per un nombre de variants. Les dues estratègies tenen per finalitat relatar un esdeveniment o situació concreta relacionada amb

algun context, i ací s'acaben també les semblances.

La notícia es focalitza en l'esdeveniment, però aquest no ix pel seu compte. El nucli del periodisme de notícies s'ha descrit com la transformació d' "occurrences" o "events" (Tuchman 1978). L'esdeveniment sempre presenta un tret de construcció, i aquesta construcció inclou el context que li dóna sentit i el fa "històric", o, dient-ho d'una altra manera, "únic" (vegeu també Véron, Borrat, Casasús, Clotet, Marin 1990, i altres articles de *Periodística*, número 2). Les estratègies que desplega el periodisme de notícies en la contextualització i construcció dels esdeveniments estan condicionades, entre d'altres coses, per la ideologia i pel mercat. Ho explicaré amb el següent exemple. A Suècia, el periodisme de notícies ha esdevingut d'una faïsc que podem anomenar "naturalística", després d'haver estat eminentment polític. Temps abans, la forta connexió de la premsa amb el partit va comportar una influència de la contextualització política en la composició i en la titulació del material telegràfic. Avui en dia, l'estratègia naturalística o despolitzada significa que els esdeveniments es posen en un context que hom defineix en termes de lloc neutrals, però sense que la jerarquia social en els textos hagi canviat d'aspecte.

El reportatge formula una altra relació entre l'esdeveniment i el context. Si el context, en el cas anterior, precisava d'una construcció per tal de donar a l'esdeveniment la significació prevista (política o "comercial"), és justament el context allò que en el reportatge és l'objecte de l'escrit. L'esdeveniment o la situació concreta no és pas de la mateixa manera el centre del text, sinó, més aviat, una il·lustració d'una realitat major i més complexa, i farcida de problemes.

L'esdeveniment que hi ha en el reportatge il·lustra situacions i problemes reals. En la notícia, el context és, en principi, empíricament arbitrari i dirigit pel procés redaccional. El reportatge, contràriament, està més determinat pel context del mateix periodista. Els contextos coetanis del periodisme actuen, per tant, de manera diferent en els diferents gèneres periodístics.

La construcció dels esdeveniments en la premsa sueca, en el cas concret de la instauració de la República espanyola, el mes d'abril de 1931, es va expressar de manera molt diferent segons fos mitjançant reportatges o mitjançant notícies.

Per altra banda, la situació política a Suècia i les diverses ideologies polítiques de la premsa jugaren un paper decisiu en la construcció periodística, tant dels esdeveniments com dels contextos.

3. Periodisme en la "folkhemmet"

A la primeria del decenni dels 1920 la situació política a Suècia es diferenciava en molts aspectes de la que hi havia a la resta d'Europa. Suècia tenia també una premsa que, en bona mesura, podríem anomenar única.

A l'igual que Espanya, Suècia va poder treure profit econòmic del fet de no haver-se implicat en la Primera Guerra Mundial. A diferència d'Espanya, però, aquesta circumstància es va sumar a la del desenvolupament democràtic. Quan Primo de Rivera es va fer amb el poder el 1923, a Suècia s'acabava de

donar l'últim pas vers la reforma electoral. Més tard, quan la dictadura s'instaurà també a Itàlia, la Unió Soviètica i Alemanya, Suècia era en el camí d'allò que al començament del decenni dels 1930 s'anomenaria "folkhemmet", més ençà conegut com "el model suec". La "folkhemmet" s'associava amb la política socialdemòcrata, impregnada d'una responsabilitat extensiva, per part de l'Estat, per al benestar material i espiritual dels ciutadans. Durant el decenni dels 20 es succeïren governs socialdemòcrates i burgesos, alternativament, però en 1932 s'inicià una tendència de govern socialdemòcrata, llarga i estable.

La dècada dels 20 fou el decenni del deixondiment del comercialisme, i la dels 30 fou la de l'Estat social fort. La "folkhemmet", per la seva banda, era una barreja peculiar de societat de consum, política social i centralisme, d'homogeneïtat política i ideològica, manifestada en un compromís històric: un acord, tancat el 1938, entre els representants del capital i els dels treballadors.

En el camp dels mitjans de comunicació va arribar la ràdio i l'agència nacional d'informació TT (Tidningarnas Telegrambyrå) que contribuïren, més tard, a igualar les diferències i els conflictes regionals. A la primèria de la dècada dels 20 hi havia una gran varietat de periòdics, que posteriorment no ha estat pas superada en quantitat. El desenvolupament periodístic estava impregnat d' "americanització" durant els anys anteriors a la primera guerra mundial. Això va significar una autèntica revelació de la premsa moderna, tant pel que fa a la forma com al contingut. S'implantà l'estricta diferenciació entre material editorial (formació de l'opinió pública) i el material de notícies.

Una característica especial en l'estructura de la premsa sueca fou la connexió dels periòdics amb els partits polítics. Gairebé tots els diaris eren òrgans oficials d'algun partit polític. Això fou un resultat del creixement de la premsa a Suècia cap a finals del segle XIX, relacionat íntimament amb la revelació de la política democràtica i el paper dels moviments populars en el procés. La relació entre la premsa i els partits s'ha feblit després de la Segona Guerra Mundial, però la majoria dels periòdics tenen encara algun signe polític. La connexió política cal veure-la en relació amb la clara diferenciació ideològica entre "views" i "news", que es dona en el periodisme suec. Els punts de vista i la formació de l'opinió pública s'han de limitar encara a l'editorial i estan bandejats de les "objectives" pàgines de notícies. Aquesta dada representa, a la vegada, un important principi comercial: fa possible que els periòdics operin en uns mercats que són més amplis que la base formada pels simpatitzants dels partits.

Aquest acord ha convingut, especialment, a la premsa liberal burgesa, que s'ha fet amb més de les tres quartes parts del mercat, mentre la majoria dels electors han votat als partits socialistes.

Durant la dècada dels anys 30 els relats de notícies s'impregnaren d'aquest doble context social: el polític i el comercial.

4. Notícies sobre la República

Sobre la Segona República espanyola, l'experiment social entre dues

dictadures, iniciat el 14 d'abril de 1931, sabem relativament poques coses a Suècia. Com a fet històric, aquest període ha estat sovint objecte d'interès pel fet de precedir el període de la dictadura feixista.

Després de la proclamació de la República es va refredar, amb molt poques excepcions, l'interès de la premsa estrangera per la nova societat que estava en construcció. Les informacions que arribaven tractaven sovint del caos i les crisis imminents. Segons el llibre històric-cronològic "Quan passà què?", l'única cosa que s'esdevingué a Espanya durant 1931-36 fou que les forces de la dreta guanyaren les primeres eleccions en les quals participaven les dones, i que Primo de Rivera, va organitzar les tropes d'assalt feixistes (ambdós fets s'esdevingueren el 1933, segons aquesta mateixa font).

Els esdeveniments d'abril de 1931 foren precedits durant la primavera per uns relats de notícies que -adés basats en els telegrams d'agència d'informació i adés en les cròniques dels corresponents- donaven una imatge molt dividida, tant en general com en les cròniques individuals. Encara que els telegrams fossin els mateixos, els diferents periòdics es diferenciaven en els titulars d'una manera que, molt sovint, seguia la línia del partit del periòdic. També era diferent la selecció que es feia dels telegrams.

Quasi immediatament després de la proclamació de la República, va quedar palès en els relats la connexió amb el partit de cada diari. Eren aspectes completament diferents de la realitat, i distints els esdeveniments que hom hi relatava, d'una manera que es diferencia molt de l'actual mediació internacional de notícies, dominada per la televisió, que fa que l'"agenda-setting" dels mitjans nacionals sigui més previsible que abans.

Una altra diferència era la relació que establien els gèneres periodístics entre ells mateixos. En el decenni dels 30, si hom examina els relats d'Espanya o sobre Espanya, sembla que les notícies i els reportatges formessin part de diferents mons periodístics.

Es poden comparar també, per altra banda, els relats en la premsa sueca i en l'espanyola pel que fa a la instauració de la República. El propòsit d'aquesta comparació es aclarir el paper que té el context històric-cultural posterior.

Durant la dècada dels 30, degut a la forta i predominant connexió entre diaris i partits, els interessos ideològics dirigiren els relats de notícies i l'elecció entre diversos telegrams d'agència informativa.

Només trigaren uns dies -després dels primers i confusos relats sobre la declaració de la República- en regularitzar la maquinària interpretativa.

Hem comparat el liberal "Dagens Nyheter" (DN), el conservador "Svenska Dagbladet" (SvD), el sindicalista "Arbetaren" i altres diaris.

El 15 d'abril, les primeres planes del DN i del "Arbetaren" són desconcertadament iguals: "Proclamada la República Espanyola" i "La República es proclama a Espanya", respectivament. Tampoc els subtítols i els intertítols o títulets es diferenciaven massa entre ells. Per exemple, quan hom segueix explicant l'abdicació d'Alfons XIII, SvD prefereix un ordre invers de valoració que dona a entendre que hi ha una relació de causalitat: "El rei Alfonso ha abdicat - la República proclamada a Espanya".

Un dia més tard queden més paleses les diferències. DN continua amb

el destí de la parella reial: "El rei Alfonso fuig d'Espanya". Al dia següent es fa un seguiment mitjançant una entrevista: " 'La Monarquia és el futur d'Espanya' - Volia evitar una sagnant guerra civil", diu Alfonso (DN 17/4). El periòdic ha triat ara utilitzar el seu corresponçal a Paris (la parella reial havia fugit a França) en comptes de seguir la col.laboració amb el diari "Politiken", de Dinamarca, amb el qual tenia un corresponçal compartit a Madrid, Andreas Widing. Aquest periodista, durant la primavera, va enviar uns reportatges molt encertats des de Madrid. Quan la República esdevingué una realitat, va desaparèixer la signatura "W" de les columnes del DN, concentrant-se el periòdic, durant bastant temps, en les preocupacions de la parella en el exili.

SvD, per la seva banda, s'inquietava, posem per cas, pels problemes del capital a Espanya, i pinta un futur amb colors obscurs: "El capital encerclat a Espanya - càstigs severos per evasió de capital" (21/4). "L'anarquia social amenaça arreu d'Espanya. Evasió de capital i intranquil.litat general en el país" (31/5).

"Arbetaren", nogensmenys, -és completament i precipitadament- optimista des del segon dia del canvi: "La revolució republicana portada fins la victòria final ... a la classe treballadora li resta fer la revolució social" (16/4).

Si passem a 1936, amb l'ajut de l'estudi de Stig Hadenius sobre el "Aftonbladet" (el primer periòdic suec de la tarda, sense connexió amb cap partit), podem observar com, en el decenni dels 30, els titulars de les primeres planes mostren la simpatia dels periòdics pel govern o pel "colpista" Franco (Hadenius 1980, pàg. 300 i s.). Comparem l'independent però anticomunista "Aftonbladet" amb el socialdemòcrata "Ny Tid". Els titulars són del 19 al 26 de juliol.

Aftonbladet:

Els rebels avancen a Madrid,
Els revolucionaris assetgen
Madrid,
Mobilització general avui a
Espanya.
Els rebels reconquisten
Barcelona.
La batalla a prop de Madrid
ha començat.
Els estrangers en perill de
vida.
El govern espanyol ja no pot
garantitzar la seguretat.
Els rebels ja són a les portes
de Madrid.
La democràcia en guerra con-
tra les dictadures.

Ny Tid:

La rebel.lió a Espanya limitada,
Els rebels marxen cap a Madrid,
La milícia de treballadors va a la
lluita pel govern.
La revolta a Espanya, sofocada.

Topades sagnants a prop de
Madrid.
Els rebels avancen des del Nord.
Les tropes lleials -victoriosos
treballadors i pagesos- en massa
contra els rebels.

Els rojos d'Espanya clamen per la campanya comuna de la democràcia.

Amb poques excepcions, els periòdics utilitzen uns titulars que s'adapten al propòsit d'una banda o de l'altra: la del govern o, com en el cas del "Aftonbladet", la de Franco i els seus "colpistes". La primera plana del "Aftonbladet" donava "exactament la versió que Franco desitjava divulgar", constata Hadenius (pàg. 301).

L'adaptació entre "modes of discourse and the contexts in which they occur" (Wuthnow 1989) significa, a Suècia, una adaptació dels relats de l'exterior a la situació política i ideològica sueca, en les categories dominants dels quals també es classificaven els esdeveniments de l'exterior.

Els reportatges d'Espanya reflectien un altre món.

5. Reportatges sobre la República

Durant la primavera de 1931, o, per ser més precisos, des de finals de gener fins a principis d'abril, Erik Ekström viatjà per Espanya per encàrrec del "Arbetaren", i envià des d'allí uns quants articles. Com era comú en aquells temps, els reportatges tenen l'estil de cartes de viatge.

Un altre escriptor, i de més renom encara, l'autor Josef Kjellgren, havia fet un altre viatge per Espanya, més o menys pel mateix temps que Ekström. El fruit d'aquest viatge fou un llibre de reportatges intitulat "Spansk odysée" (Odisea espanyola), editat el 1932.

Els dos autors visitaren diversos indrets del país, tant del nord com del sud. Ambdós autors havien deixat Espanya abans que arribés la República. Aquesta és la raó per la qual considero interessant estudiar les seves cròniques sobre la situació social i política, i els canvis socials que estaven en marxa durant els darrers anys de la Primera Dictadura, vigilats, de manera molt esporàdica, per part dels mitjans d'informació.

Segons he pogut trobar, el "Dagens Nyheter" tenia en prou feines un únic telegrama d'Espanya durant les setmanes anteriors a les eleccions municipals del 11/4, eleccions que donaren una gran victòria als republicans, i que tres dies més tard menaren a la proclamació de la Segona República.

No obstant, el "Arbetaren" publicà el 26/3 un llarg telegrama de TT sobre els avalots estudiantívol a Madrid, amb moviments de simpatia a Salamanca, Còrdova i Sevilla.

Ekström, en la seva darrera carta de viatge, va tenir temps d'explicar que les manifestacions de protesta s'havien estès també fins a Barcelona, on s'havia exigit l'alliberament dels presos polítics, entre ells Alcalá Zamora, que dies més tard seria el primer cap del Govern republicà.

En l'últim telegrama del DN (d'un corresponal, l'11/4) hom notificava que "l'ambient revolucionari també (dominava) a Espanya" (a propòsit de la revolta a Madeira, que acabava de començar, en contra del dictador portugués Oscar Carmona).

Erik Ekström comença la seva tercera carta amb una descripció de

Madrid. "La ciutat on viuen els grans paràsits", segons ell, és descrita, breument, com un indret on tots els carrers van a raure a un centre, la Puerta del Sol, on les classes altes i baixes es mesclen en la gernació. L'autor canvia de tema ràpidament i passa a parlar dels moviments de la classe obrera i de l'atur. L'atur està creixent i els sous són baixos, fins i tot tractant-se d'Espanya, tot i la considerable activitat del ram de la construcció.

Des de Madrid, segons ell, també cal explicar que la prohibició del dret de reunió havia facilitat la desclosa de la política de café, i que els treballadors sindicalistes, de manera diferent a d'altres ciutats espanyoles, eren minoria entre els treballadors organitzats.

Pel que fa a la florent cultura de café, el "Svenska Dagbladet", els mateixos dies, si fa o no fa, en que Ekström era a Madrid, explicà com "els treballadors imposaven el terror en el café 'Nacionales'" (12/2). Normalment, la redacció a Berlin del periòdic era la que s'encarregava de les cròniques sobre Espanya. El "sensacional intermezzo" fou la interrupció d'una interpretació de música orquestral que s'estava radiant quan un treballador dels ferrocarrils va pujar a escena i va demanar dos minuts de silenci per l'afusellament d'un capità anomenat Galán. El SvD també sabia, des de Berlin, que "la propaganda revolucionària, naturalment, cridava molt l'atenció dels "radioïdors".

En el mes de març, Erik Ekström torna a Barcelona, punt de partida del seu viatge. Aquí han passat moltes coses des que començà el viatge, nou setmanes abans: "especialment, regna la rebel·lia en els cercles estudiantils. Fins i tot, entre el sector burgès, on al principi tenia suport la dictadura, quan aquesta asfixiava el socialisme, s'exigeix ara, en general, una revisió de tot allò que la premsa -naturalment, no la més reaccionària- va publicant, dia rere dia, sobre les accions de l'antic règim" (assassinats en massa, tortura i desaparicions, entre els anys 1922-23). Es visita la tomba de l'anarquista Ferrer i Guàrdia, i es visita també, a la presó, "al sindicalista més destacat", Angel Pestaña, detingut des de fa dos mesos i mig per la seva col·laboració en la redacció d'un manifest en contra del govern.

Les protestes estudiantils a Madrid, el 24 de març, s'havien estès ara a Barcelona. Entre els estudiants i la policia "s'han produït batusses. A les portes de la Universitat i a la Plaça de Catalunya s'aplegaren milers de persones, que eren constantment dispersades pels nombrosos escamots de la policia".

La "Spanks Odissé" de Josef Kjellgren és una mescla de reportatge, cartes de viatge, prosa, anàlisi política, etc. El capítol intitulat "Madrid sense monedes" té el caràcter d'un reportatge personal de viatges, però amb els inevitables elements polítics de la darrera etapa de la monarquia. L'autor censura els típics reportatges de viatge turístics com "ressenyes de palau" i coses per l'estil: "Però jo personalment, només vull relatar una part de la vida viva que he vist al meu entorn, aquella que, des del fons, sempre surt a flor d'aigua dels camins del món".

6. Conclusions

Aquest estudi ha tractat de les diverses descripcions d'una realitat social complexa, i forma part d'un exercici de comparació més ampli (entre mitjans, gèneres i temps) que farem en el marc del projecte de recerca abans esmentat. Ara, però, amb les reserves que imposen les limitacions del material que es presenta ací, podem fer certes comparacions entre els gèneres i entre les situacions existents en ambdues societats.

En els relats suecs sobre Espanya, des de 1930 cap endavant, es donen descripcions molt diverses. Les diferències afecten en part als gèneres i en part a la premsa política.

Tant els reportatges com les notícies donen una imatge confosa i desconcertant de la situació, però de manera completament diferent. Els reportatges reflecteixen la inseguretat natural de l'escriptor, mentre que els telegrames de notícies no contenen pas més interrogants que aquells que fan referència directament a les dades contradictòries (en cas que aquestes arribin alhora).

Els autors dels reportatges expliquen també llurs reaccions davant d'algunes situacions, i com aquestes situacions poden fer que canviïn de parer. Això, naturalment, queda descartat en els relats de notícies, on la comunicació amb el lector es anònima i impersonal.

El reportatge es mou tostemps en un indret geogràficament concret, i es reforça naturalment amb totes les informacions del mateix viatge. TT, contràriament, pot relatar, sense preocupar-se del fet, des de mitja dotzena de llocs diferents d'Espanya, el mateix dia (per exemple, el 18/4), i d'aquesta manera fa abstraccions sense relació ni entre ells ni amb qualsevol altra cosa.

Els models explicatius del reportatge són complexos, i molt freqüentment estructurals. En les notícies, l'explicació està sovint implícita, és a dir, està donada pels relats successius. Les coses que passen depenen de les que han passat abans, segons els relats anteriors. Aquesta fórmula tant pot produir alarmisme com fatalisme.

El reportatge no té fonts autoritzades, especialment no oficioses. No obstant, es "problematitzen" les imatges oficials de la realitat. El reportatge conté metainformació sobre les condicions per a la descripció, i l'autor es fa visible en el text. Les notícies són, en aquest cas, extremadament depenents d'aquells que, de moment, tenen les posicions més altes. He estudiat les cròniques diplomàtiques sobre la situació, enviades al Ministeri de l'Exterior i al Rei suec, i no hi ha massa diferències amb els relats dels corresponents. Una formulació constant és "la cosa està que crema". El sistema polític és, en les notícies, el centre de la descripció de la realitat. En el reportatge, és una part del problema de la societat.

Resulta desconcertant que els reportatges sobre Espanya s'acabin quan es proclama la República. Les cròniques del corresponent del DN des de Madrid queden interrompudes, i el reportatge de viatges del "Arbetaren" queda substituït per anàlisis polítiques de comentaristes que, d'antuvi, han visitat als sindicalistes, a Barcelona.

Un historiador que d'alguna manera ha tractat concretament de la Segona

República és Bruce Lincoln (1989). Lincoln analitza els discursos i la construcció de la societat en diverses situacions, entre elles les de Catalunya durant la República (rituals iconoclastes, així com profanació de tombes i altres menes d'obscuritat col·lectiva), i es basa, entre altres coses, en les teories del mite de Barthes. La funció del mite, cita Lincoln, és atorgar a un propòsit històric una legitimació natural amb existència eterna. Això es produeix amb la descontextualització del mite i amb el contingut mistificador. Només hi ha un idioma que no és mític, "the language of man as a producer: wherever man speaks in order to transform reality and no longer preserve it as an image, wherever he links his language revolutionary language proper cannot be mythical. Revolution ... makes the world; and its language ..." (Lincoln, ob. cit., pàg. 5).

Aquest raonament, per tant, dóna una explicació, vàlida com qualsevol, de la dificultat, tant en aquells temps com en la posterioritat, de reconstruir el curs de la revolució i les circumstàncies socials, posat que es desenvoluparen en una comunicació social que no es va imprimir damunt del paper. A l'ensem, és justament la missió clàssica del reportatge penetrar en els mites del seu temps i sobre ell mateix, com passa, per exemple, amb els que es construeixen amb el discurs especial de les notícies.

El periodisme suec era "modern" a primeries del decenni dels 30, cosa que no es pot dir del periodisme espanyol (segons Marín, 1990, entre d'altres). Alhora, aquesta era una modernitat que estava impregnada de la situació política i de la situació dels mitjans de comunicació de masses.

L'activitat informativa era comercial, entre d'altres coses en el sentit de que estava orientada a satisfer les necessitats del mercat. Per altra banda, la titulació i la composició dels textos tenien l'empremta de les lleialtats polítiques vers el partit. En aquesta situació, el reportatge esdevenia el gènere més antiperiodístic.

La modernització del periodisme espanyol, desclosa més tard, durant la Segona República, va significar atorgar un espai més gran a la crònica de notícies "neta", entre d'altres gèneres, principalment en els diaris de la tarda que s'editaven a Barcelona (Clotet 1990). Però, de la mateixa manera que a Suècia, és probable que les necessitats i les circumstàncies socials contribuïren a donar a la modernitat un contingut determinat. Si hom fa una diferenciació molt sutil entre els països durant aquests anys justament, es pot dir que la construcció ideològica de la societat sueca es va fer des de dalt ("folkhemmet"), mentre que la societat de la Segona República fou una construcció des de baix, amb mitjans que no funcionaven dins del sistema establert.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Clotet, Narcís, 1990: "La construcció de diversos models d'esdeveniment en els diaris populars de la Catalunya de mitjans dels anys 30", *PERIODÍSTICA*, número 2, pàgs. 79-93, Barcelona, Societat Catalana de Comunicació.

Hadenius, Stid, 1980: "Medelstvenssons tidning". *AFTONBLADET: En svensk historia*, Kristianstad, Tiden.

Lincoln, Bruce, 1989: "Discourse and the Construction of Society: Comparative Studies of Myth Ritual, and Classification", New York, Oxford University Press.

Marín i Otto, Enric, 1990: "L'esdeveniment periodístic a la premsa escrita barcelonina durant la Segona República", *PERIODÍSTICA*, número 2, pàgs. 129-146, Barcelona, Societat Catalana de Comunicació.

Schudson, Michael, 1978: "Discovering the news: social history of american newspaper", New York, Basic Books.

Silverstone, Roger, 1986: "Narrative strategies in television science", en James Carran i altres red., "Impacts and influences", London, Pluto Press.

Tuchman, Gaye, 1978: "Making news: a study in the construction of reality", New York, Free Press.

Verón, Eliséo, 1990: "La construction sociale des événements", *PERIODÍSTICA*, número 2, Barcelona, Societat Catalana de Comunicació.